

Broedvogels van het Deelerwoud in 2025

Harvey van Diek

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2026

Citeren als: Van Diek H. A. M. 2026. Broedvogels van het Deelerwoud in 2025. Sovon-rapport 2025/119. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Harvey van Diek

ISSN-nr: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

Type informatie	Omschrijving/status	Datum
Versie	concept	4-12-25
Inhoudelijke toets	Jelle Postma	9-12-25
Vrijgave na definitieve versie	Jelle Postma	6-1-26
Versie 1	definitief	6-1-26

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding.....	5
2 Beschrijving van het gebied	6
3 Werkwijze	8
4 Resultaten	11
5 Evaluatie.....	17
6 Literatuur	18
Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025	19

Samenvatting

In 2025 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten een deel van het Deelerwoud (255,92 ha) geïntervieweerd op broedvogels. Het Deelerwoud is onderdeel van de beheereenheid Veluwezoom en ligt bij het plaatsje Deelen langs de snelweg A50. Zeven (algemene) soorten broedvogels zijn niet gekarteerd, te weten: Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Pimpelmees, Koolmees en Vink. Deze soorten waren wel in het gebied aanwezig als broedvogel. Er zijn vijf integrale ochtendbezoeken gebracht die meestal ruim voor zonsopgang begonnen en drie avond/nachtbezoeken. In totaal is 38 uur en 27 minuten aan veldwerk besteed, waarmee de onderzoeksintensiteit uitkomt op ruim 9 min/ha. In totaal werden in het onderzochte gebied 43 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 36 zijn gekarteerd. Zeven soorten komen voor op de Rode Lijst (met erachter de status): Draaihals (ernstig bedreigd), Grote Lijster (kwetsbaar), Koekoek (kwetsbaar), Graspieper (gevoelig), Grauwe Vliegenvanger (gevoelig), Raaf (gevoelig) en Zwarte Mees (gevoelig). In vergelijking met de vorige inventarisatie in 2018 nam het aantal vogelsoorten toe (van 33 naar 43 soorten) en ook het aantal Rode Lijst-soorten (van 2 naar 7 soorten). De Boompieper was met 43 territoria de algemeenste broedvogel, gevolgd door de Boomkruiper met 33 territoria en de Kuifmees met 30 territoria. Nieuwe broedvogels voor het gebied ten opzichte van 1995 en/of 2018 waren o.a. Draaihals, Middelste Bonte Specht, Raaf, Graspieper, Putter en Kruisbek.

(Oude) wolvendrol, vlakbij wildwissel Terlet. Deelerwoud, Deelen, 21 mei 2025. Foto: Harvey van Diek.

1 Inleiding

In 2025 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten een deel van het Deelerwoud op de Veluwe (totaal 255,9 ha) gekarteerd op broedvogels. Het Deelerwoud is onderdeel van de beheereenheid Veluwezoom en ligt tussen het plaatsje Deelen en de snelweg A50. Het gebied is in beheer bij Natuurmonumenten sinds 1967. Het veldwerk werd uitgevoerd door Harvey van Diek. De avondbezoeken (speciaal voor Nachtzwaluwen) zijn gebracht door Bernice Goffin, Robert Benjamins, Pauline Klaassen, Niek Klaassen, Maarten Kubbe, Gerben Oosterwijk, Hans van den Dool en Rob Vogel. Ruben Vermeer was de contactpersoon bij Natuurmonumenten. Jelle Postma was verantwoordelijk voor de begeleiding vanuit het Sovon-kantoor. Sovon-collega Lara Marx wordt bedankt voor haar bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport. Jelle Postma voorzag het concept van commentaar.

Grotendeels vergraste heide. Deelerwoud, Deelen, 26 maart 2025. Foto: Harvey van Diek.

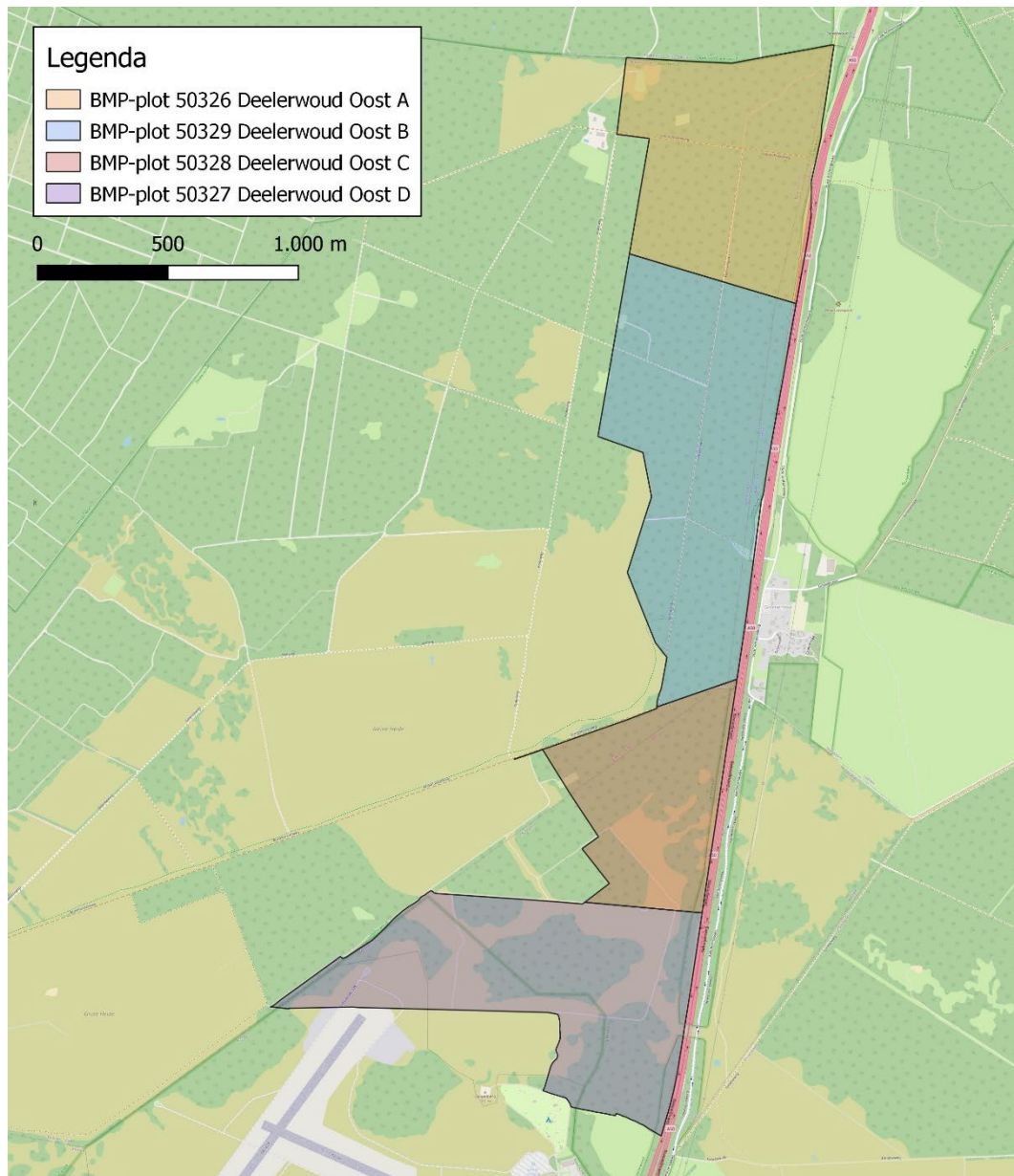
2 Beschrijving van het gebied

Het Deelerwoud is onderdeel van het Nationaal Park Veluwezoom en ligt tussen het plaatsje Deelen en de snelweg A50. Het onderzochte gebied bestaat uit gemengd bos met een hoog aandeel naalddhout, vervallen eikenbos en droge heide langs de westkant van de A50 en beslaat een oppervlakte van 255,9 hectare. De bossen zijn van oorsprong aangeplant in de periode 1850-1950 en behoren hiermee tot de heideontginningsbossen. Van het jonge bos is het grootste deel aangeplant na de stormen in het begin van de jaren zeventig. Ongeveer 80% van al het bos bestaat uit grove den. In de oude grove dennenbossen is door storm een open bostype ontstaan. De ondergroei in dit type bos bestaat uit bosbes en bochtige smelev. Naast het grote aandeel naaldbos is verspreid enkele tientallen hectaren loofbos aanwezig. Dit loofbos bestaat in hoofdzaak uit zomereik en ruwe berk. Beukenbos van betekenis is afwezig. Het onderzoeksgebied wordt begraasd door Schotse Hooglanders. Verder draagt groot wild als edelhert, damhert, ree en wild zwijn bij aan het verminderen van de vergrassing (de Boer en Zoetebier, 2018). Door de komst van de wolf zal de dynamiek binnen het gebied waarschijnlijk veranderen.

Het geïnventariseerde deel is ingedeeld in vier BMP-telgebieden (zie tabel 1).

Tabel 1. De in 2025 geïnventariseerde BMP-telgebieden van het Deelerwoud.

BMP-telgebied	Naam	Opp. (ha)
50326	Deelerwoud Oost A	60
50327	Deelerwoud Oost D	40
50328	Deelerwoud Oost C	75
50329	Deelerwoud Oost B	81
	Totaal hectare	256

Figuur 1. Ligging en begrenzing van de deelgebieden van het Deelerwoud in 2025 langs de A50.

3 Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek is de Basiskarteringsmethode toegepast (van Manen 2024), gebaseerd op de door Sovon ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project-methode (Vergeer *et al.* 2023). Hierbij zijn alle relevante soorten gekarteerd. Zeven algemene broedvogels zijn buiten de inventarisatie gelaten, maar waren wel als broedvogel aanwezig. De werkwijze is gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. In het hele gebied zijn vijf integrale bezoeken gebracht (tabel 2) die meest voor zonsopgang aanvingen en drie avondbezoeken aan een deel van het gebied gebracht met de meeste kans op nachttactieve soorten. In totaal is 38 uur en 27 minuten aan veldwerk besteed, waarmee de onderzoeksintensiteit uitkomt op ruim 9 min/ha. Dit is een reële onderzoeksintensiteit voor droog bos en heide.

Tabel 2. Bezoektijden aan Deelerwoud in 2025. De met * aangegeven bezoeken betroffen tellingen voor nachtsorten.

Datum	Begintijd	Eindtijd
26 maart	06.13	12.18
14 april	06.32	12.33
5 mei	05.45	12.23
21 mei	04.56	11.57
16 juni	04.44	09.52
21 juni*	22.10	00.32
4 juli*	22.02	00.34
5 augustus*	21.07	22.47

Hoofdzakelijk naaldbos met ondergroei van bosbes en bochtige smele. Deelerwoud, Deelen, 5 mei 2025. Foto: Harvey van Diek.

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een tablet, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Bij thuiskomst zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd, waarbij gebruik is gemaakt van criteria die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken (van Manen 2024). Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld. De waarnemingen binnen het Deelerwoud zijn zorgvuldig gecontroleerd op onzuiverheden. De clustercriteria zijn bijgesloten als metadata bij de verspreidingskaarten.

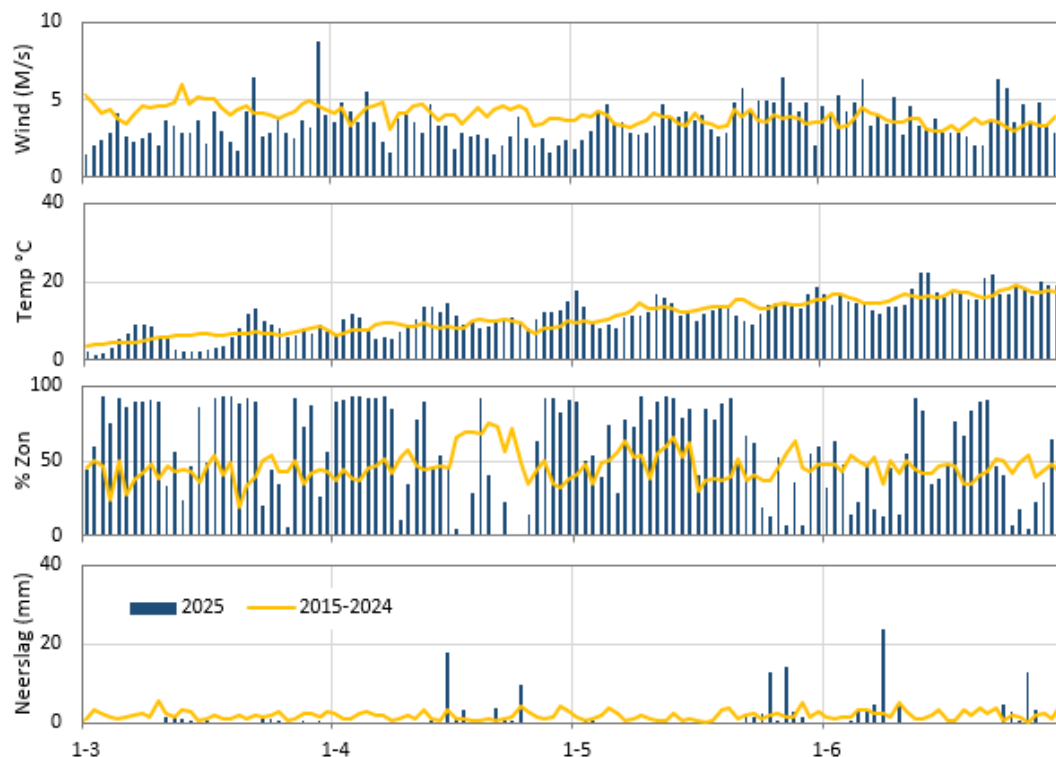

Een groepje Damherten staat waakzaam aan de bosrand. Deelerwoud, Deelen, 5 mei 2025. Foto: Harvey van Diek.

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Het broedseizoen van 2025 werd voorafgegaan door een vrij zachte winter met in De Bilt 29 dagen waarop de temperatuur beneden het vriespunt kwam en twee dagen waarop het de hele dag bleef vriezen. Op slechts enkele dagen viel er sneeuw die even bleef liggen en de winter zal als geheel geen problemen hebben opgeleverd voor vogelsoorten die gevoelig zijn voor vorst en sneeuw. De hoeveelheid neerslag was deze winter iets kleiner dan gemiddeld. Waterstanden in veel gebieden weken daardoor aanvankelijk niet af van normaal. Eind februari zette echter een droge periode, die op veel plekken voortduurde tot eind mei, waardoor het voorjaar van 2025 het op twee na droogste was sinds het begin van de metingen in 1906. Het voorjaar karakteriseerde zich als zacht, zeer droog en zeer zonnig. Begin juni viel er op veel plekken vrij veel regen, maar dit compenseerde niet voor het opgelopen neerslagtekort. De neerslag beperkte zich vrijwel tot de eerste tien dagen van juni, waarna juni de op één na warmste juni sinds 1901 werd en eindigde met een hittegolf (28 juni-2 juli). De eerste twee dagen was het extreem warm met in het zuidoosten maximumtemperaturen van meer dan 35 °C.

Met de vele zonneschijn en weinig wind en neerslag, was het voorjaar van 2025 ideaal voor het inventariseren van broedvogels. In figuur 2 zijn enkele variabelen van het dichtstbijzijnde weerstation in 2025, vergeleken met de voorgaande 10 jaar.

Figuur 2. Wind, temperatuur, zonneschijn en neerslag in het voorjaar van 2025, vergeleken met de periode 2015-2024 in weerstation De Bilt. Bron: KNMI.

4 Resultaten

De resultaten van de tellingen worden hieronder beschreven en geven op die manier inzicht op de lokale avifauna en de ontwikkelingen in de loop der jaren.

4.1. Aantallen en dichtheden

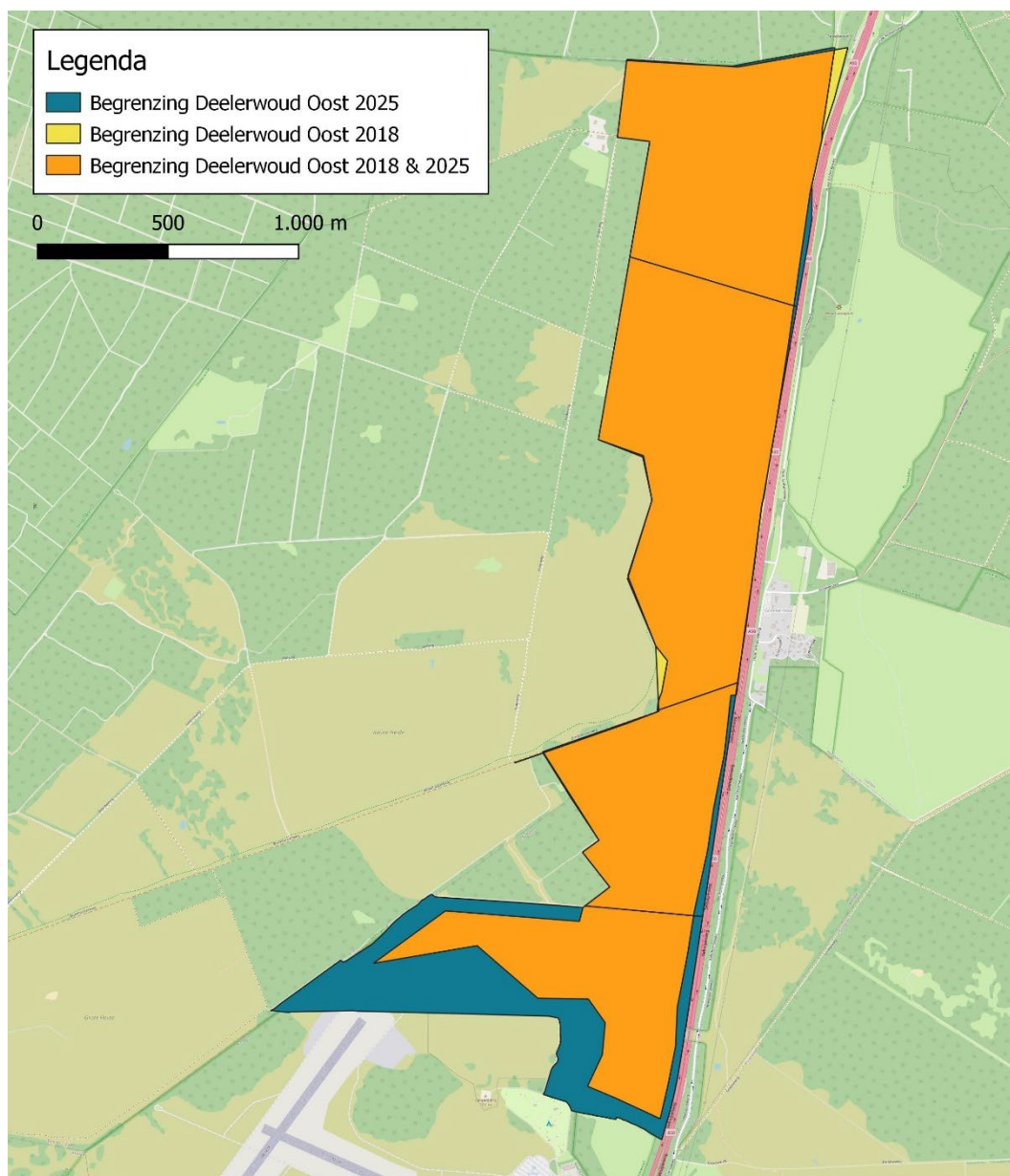
In totaal werden in het gebied 43 vogelsoorten vastgesteld als broedvogel (zeven algemene soorten zijn hier buiten beschouwing gelaten). In totaal zijn verdeeld over de 36 soorten 350 territoria gevonden (tabel 3).

Tabel 3. Broedvogels (aantallen en dichtheid per 100 ha) van de geïnventariseerde delen van het Deelerwoud in 2025. De Rode Lijst-status (van Kleunen et al. 2017) is opgenomen in de kolom Rode Lijst.

Naam	N	N/100	Rode Lijst
Nachtzwaluw	2	0,8	
Koekoek	1	0,4	Kwetsbaar
Houtduif	4	1,6	
Buizerd	1	0,4	
Draaihals	1	0,4	Ernstig bedreigd
Middelste Bonte Specht	1	0,4	
Kleine Bonte Specht	3	1,2	
Grote Bonte Specht	19	7,4	
Zwarte Specht	1	0,4	
Gaai	9	3,5	
Raaf	1	0,4	Gevoelig
Zwarte Mees	14	5,5	Gevoelig
Kuifmees	30	11,7	
Glanskop	13	5,1	
Boomleeuwerik	8	3,1	
Veldleeuwerik	3	1,2	
Staartmees	1	0,4	
Fluiter	2	0,8	
Fitis	21	8,2	
Zwartkop	21	8,2	
Goudhaan	8	3,1	
Boomklever	13	5,1	
Boomkruiper	33	12,9	
Spreeuw	2	0,8	
Zanglijster	15	5,9	
Grote Lijster	15	5,9	Kwetsbaar
Grauwe Vliegenvanger	7	2,7	Gevoelig
Bonte Vliegenvanger	29	11,3	
Gekraagde Roodstaart	7	2,7	
Roodborsttapuit	3	1,2	
Graspieper	2	0,8	Gevoelig
Boompieper	43	16,8	
Appelvink	10	3,9	
Kruisbek	1	0,4	
Putter	1	0,4	
Geelgors	4	1,6	

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

In 1995 en 2018 zijn in het Deelerwoud eerdere tellingen geweest (Klemann 1995, de Boer & Zoetebier 2018). Het is interessant om te kijken hoe de aantallen in de diverse tellingen zijn veranderd. Een vergelijking met 1995 is overigens maar voor een deel mogelijk want destijds werd er een veel groter gebied geteld dan in 2018 en 2025. Waar mogelijk zijn van diverse soorten de stippenkaarten van destijds vergeleken met die in 2025 (tabel 4). Dit was ook al gedaan in de rapportage van 2018. De oppervlakte van het in 2018 en 2025 geïnventariseerde deel staat in figuur 3.

Figuur 3. Vergelijking van de in 2018 en 2025 geïnventariseerde gebiedsdelen van het Deelerwoud.

Tabel 4. Vergelijking van de karteringen in 1995 (Klemann 1995), 2018 (de Boer & Zoetebier 2018) en 2015.

Naam	1995	2018	2025
Nachtzwaluw	0	2	2
Koekoek	2	1	1
Houtduif	?	?	4
Buizerd	4	1	1
Draaihals	1	0	1
Middelste Bonte Specht	0	0	1
Kleine Bonte Specht	0	1	3
Grote Bonte Specht	15	15	19
Zwarte Specht	1	1	1
Gaai	6	0	9
Raaf	0	0	1
Zwarte Mees	25	12	14
Kuifmees	?	21	30
Glanskop	6	2	13
Boomleeuwerik	10	6	8
Veldleeuwerik	20	0	3
Staartmees	11	0	1
Fluiter	5	0	2
Fitis	?	NG	21
Zwartkop	26	NG	21
Goudhaan	?	0	8
Vuurgoudhaan	2	4	0
Boomklever	1	7	13
Boomkruiper	25	30	33
Spreeuw	5	1	2
Zanglijster	12	0	15
Grote Lijster	9	7	15
Grauwe Vliegenvanger	7	0	7
Bonte Vliegenvanger	31	32	29
Gekraagde Roodstaart	9	6	7
Roodborsttapuit	7	2	3
Graspieper	0	0	2
Boompieper	40	27	43
Appelvink	2	11	10
Kruisbek	0	0	1
Putter	0	0	1
Geelgors	6	2	4

4.3. Soortbesprekingen

Hieronder worden enkele karakteristieke en/of opvallende broedvogels en de vogels van de Rode Lijst besproken.

Koekoek, N= 1

Tijdens de inventarisatieronden op 5 mei en 21 mei werd diverse malen een zingende Koekoek waargenomen in het bos aan de rand van het heideterrein. Koekoeken bestrijken een groot deel van het gebied en hadden ook enkele zangposten in het open bos van het centrale deel. Ook tijdens de tellingen in 2018 werd een territoriale Koekoek vastgesteld.

Draaihals, N= 1

Groot was de verrassing toen tijdens de 5^e inventarisatieronde aan de rand van het onderzoeksgebied een roepende Draaihals werd aangetroffen. Het bleek voldoende voor een territorium. De vogel maakte gebruik van takkenbossen van grove dennen en grenzend aan het open heideterrein in het centrale deel en riep zeer regelmatig. De Draaihals staat landelijk onder druk en staat daarom op de Rode Lijst. De laatste jaren zit deze fraaie spechtensoort overigens in de lift met toenemende aantallen in met name Drenthe en de Veluwe. Curieus in dit geval is dat er in 2018 ook een Draaihals in hetzelfde deelgebied aanwezig was, maar deze voldeed niet aan de territoriumcriteria.

Middelste Bonte Specht, N=1

Nieuwkomer in het onderzoeksgebied is de Middelste Bonte Specht. Dit past in het landelijke beeld van de toename van deze spechtensoort. Tijdens de 5^e ronde op 16 juni werd een actief alarmerende Middelste Bonte Specht waargenomen in het centrale deel van het noordelijke deelgebied. Dit bleek voldoende voor een territorium. Het Deelerwoud is daarmee een van de weinige gebieden in Nederland waar alle spechtensoorten zijn vastgesteld (Groene Specht is nabij aanwezig).

Raaf, N=1

Een welkome aanvulling op de broedvogellijst voor dit gebied is de Raaf. Tijdens verschillende ronden werd een paartje aangetroffen. Ondanks zoeken werd er geen nest gevonden, dus blijft het bij een territorium, zonder echte aanwijzingen voor broeden. Het is interessant om te kijken of er in de omgeving van het Deelerwoud door anderen wel een nest is gevonden. Overigens past dit territorium goed in het landelijke beeld, waarin de Raaf in de lift zit. De Veluwe vormt een van de kerngebieden voor het voorkomen van deze soort in ons land.

*Raaf, rustig overvliegend, maar altijd alert. Helaas was het nest niet te vinden. Deelerwoud, Deelen, 21 mei 2025.
Foto: Harvey van Diek*

Zwarte Mees, N=14

Deze fraaie mezensoort deed het in het Deelerwoud met 14 territoria redelijk goed. Landelijk staat deze soort van naaldbossen, en dan vooral sparren, enigszins onder druk en staat hij als gevoelig op de Rode Lijst. Het gevonden aantal van 14 komt overeen met de tellingen in 2018. In 1995 lag het aantal met 25 territoria nog een stukje hoger.

Grauwe Vliegenvanger, N=7

De onopvallende Grauwe Vliegenvanger heeft holten nodig in oude bomen om in te kunnen broeden. Oude, deels stervende of gestorven bomen, met holten zijn in voldoende mate aanwezig in het onderzoeksgebied. Dat verklaart wellicht ook het mooie aantal van zeven territoria in de twee noordelijke deelgebieden (met daarin het grootste aandeel oud hout).

Grote Lijster, N=15

De grootste vertegenwoordiger van de lijsterfamilie had op 15 locaties in het onderzochte gebied een zangpost. Vooral in de eerste ronden in maart en begin april waren ze goed vertegenwoordigd, mogelijk geholpen door het heerlijke weer (niet te koud, windstil en een opkomende zon). De verdubbeling van het aantal ten opzichte van 1995 en 2018 is niet goed te verklaren. Landelijk staat de soort onder druk en staat daarom op de Rode Lijst. Mogelijk is het gebied nog geschikter geworden.

De Grote Lijster was goed vertegenwoordigd. Deelerwoud, Deelen, 21 mei 2025. Foto: Harvey van Diek

Graspieper, N=2

Een buitenbeentje in de broedvogellijst van het Deelerwoud is de Graspieper. Een buitenbeentje omdat op het zuidelijke randje van deelgebied D na het gebied niet geschikt is voor Graspiepers. Op de zuidelijke rand met een flink aandeel heide werden twee territoria vastgesteld die voldeden aan de criteria.

Geelgors, N=4

Deze fraaie gorsachtige staat landelijk gezien enigszins onder druk. Het broedareaal lijkt langzaam te verschuiven in noordoostelijke richting. Het aantal van vier territoria in het Deelerwoud mag verheugend genoemd worden. Het spreekt voor zich dat de territoria vastgesteld werden in het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied met het hoogste aandeel heide en open bos, het voorkeurshabitat van de Geelgors.

Opvliegende Geelgors, Deelerwoud, Deelen, 16 juni 2025. Foto: Harvey van Diek

5 Evaluatie

De inventarisaties van dit jaar vonden over het algemeen plaats onder gunstige (weers)omstandigheden. Vergelijkingen met voorgaande inventarisaties zijn eigenlijk alleen goed te maken met de tellingen uit 2018. Toen werd bijna het identieke gebied geïnventariseerd. In 2018 lag het aantal hectares met 219,2 iets lager dan de 255,9. Dit verschil komt vooral op conto van de zuidelijke rand met een deel open heide, welke in 2018 buiten de tellingen gelaten zijn. Vergelijken met de aantallen uit 1995 zijn veel moeilijker te maken omdat toen een veel groter gebied is onderzocht. Waar mogelijk zijn toch een aantal stippenkaarten van toen vergeleken met die van 2025.

Wat over de gehele lijn opvalt is het feit dat van een aantal soorten dit jaar meer territoria werden vastgesteld dan in 2018 (en 1995). Van sommige soorten als Goudhaan en Boompieper werden duidelijk hogere aantallen vastgesteld. Een verklaring hiervoor is niet echt te geven. Ook de Kuifmees en Glanskop zitten duidelijk in de lift en zijn vermeldenswaardig. Het ouder worden van de bossen, en daaraan gekoppeld de mogelijke toename van geschikte holten om in te broeden zal debet zijn aan deze toename voor deze typische bossoorten. Er konden enkele nieuwkomers zoals Draaihals en Middelste Bonte Specht worden vastgesteld. Beide soorten hebben ook landelijk de wind mee, dus dat past in het beeld. De toekomst zal uitwijzen hoe dit gebied en dus ook de vogelbevolking zich ontwikkelt.

Spannende sporen op het pad, waarschijnlijk afkomstig van een wolf. Deelerwoud, Deelen, 21 mei 2025. Foto: Harvey van Diek.

6 Literatuur

Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2025. Broedvogels in Nederland in 2024. Sovon-rapport 2025/47. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

de Boer V. & Zoetebier D. 2018. Broedvogels van het Deelerwoud in 2018. Sovon-rapport 2018/78. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Klemann M.C.M. 1995. Broedvogels van het Deelerwoud in 1995. Sovon-inventarisatierapport 95/06. Sovon, Beek-Ubbergen.

van Manen W. 2024. Handreiking gebiedskaracteringen broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Sovon. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos uitgevers. Utrecht/Antwerpen.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1 Soortkaarten inventarisatie 2025

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
024 7 410 410

info@sovon.nl
www.sovon.nl

Sovon Vogelonderzoek Nederland werkt met een ISO 9001 gecertificeerd kwaliteitsmanagementsysteem, gecertificeerd door EIK Certificering overeenkomstig ISO 9001:2015. Dit rapport is met uiterste zorg door Sovon (en eventuele andere partijen) opgesteld. Sovon aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van gegevens van dit onderzoek.

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.